

Lang naar school en toch werkzoekend!

Toestand hooggeschoolden in de werkloosheid

Vlaanderen telt per eind januari 2002 5.380 niet-werkende werkzoekenden (NWWZ) met een universitair diploma. Daarnaast zijn er nog eens 14.409 werkzoekenden die hoger onderwijs buiten de universiteit hebben gevolgd.

In totaal is 11% van de NWWZ-populatie hooggeschoold, dat is veel. Hierbij mogen we niet vergeten dat er gewoon steeds meer jongeren verder studeren en dat de globale arbeidsmarktpositie van de hoger geschoolden nog steeds zeer gunstig is.

De topic over de werkzoekendenproblematiek bij de hoger geschoolden bestaat uit drie delen.

Eerst brengen we de werkzoekendensituatie van de hooggeschoolde, niet-werkende werkzoekenden (NWWZ) in kaart. We bekijken de evolutie over de voorbije 5 jaar, op basis van jaargemiddelden, en hebben speciale aandacht voor kenmerken zoals leeftijd en werkloosheidsduur.

In een tweede luik focussen we op de uitkeringsgerechtigd volledig werklozen (UVW). De recente conjuncturomslag was vooral nefast voor de arbeidsmarktintrede van de jonge schoolverlaters met betere diploma's. Doordat de nieuwe cohorte schoolverlaters pas vanaf april opduikt in de UVW -cijfers, zijn de effecten van de economische terugval bij de UVW's minder uitgesproken.

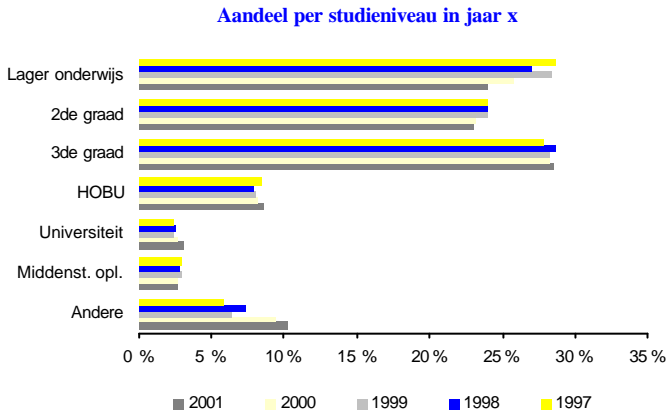
Tenslotte, als derde item, brengen we een overzicht van de werkaanbiedingen voor hooggeschoolden.

Voor een overzicht op de studierichtingen van deze hooggeschoolden i.f.v. de arbeidsmarktsituatie verwijzen we naar het jaarlijks terugkerende longitudinaal VDAB-onderzoek over de schoolverlaters.

1. NWWZ: aandeel hooggeschoolden stijgt

De grafiek hierna illustreert dat het aandeel van de laaggeschoolden (lager onderwijs en lager secundair) tussen 1997 en 2001 krimpt terwijl het aandeel van de hoger geschoolden (HOBU plus universiteit) groeit.

We houden rekening met het hoogste diploma van de werkzoekende. De cijfers betreffen jaargemiddelden.

Een eerste verklaring voor deze evolutie wordt geleverd door de democratisering van het onderwijs: aan de bovenkant van de leeftijds piramide is er een uitstroom van oudere werkzoekenden die minder kans hadden om verder te studeren, terwijl er onderaan een instroom is van jongeren met betere diploma's.

Verder gaf de recente heroriëntatie van de verschillende tewerkstellingsmaatregelen naar de langdurige en/of de laaggeschoolde werkzoekenden een extra zetje aan de laag geschoolde werkzoekenden.

Kansrijk versus kansarm

De stijging van het aandeel hoger geschoolde werkzoekenden mag ons niet tot verkeerde conclusies leiden. Hooggeschoolden hebben nog altijd een beduidend grotere kans op werk dan laaggeschoolden.

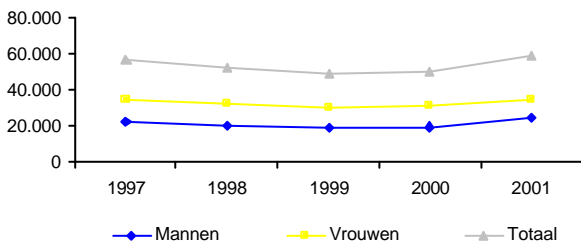
In de studie 'Schoolverlaters'¹ berekenden we de uitstroompercentages van de schoolverlaters, 1 jaar na afstuderen: bij de hoog geschoolden is slechts 9,7% nog werkzoekend, bij de lager geschoolden is dat 31,9%.

De werkzaamheidsgraad, gedefinieerd als het aantal werkenden op de bevolking op beroepsactieve leeftijd, hangt sterk samen met het studieniveau. De werkzaamheidsgraad bij hooggeschoolden piekt op 90%, voor laaggeschoolden komt die uit op 35%.²

Op de golven van de conjunctuur

In 1999 bereikte het aantal hooggeschoolde werkzoekenden een minimum, om daarna terug te stijgen. In 2001 zit men terug boven het niveau van 1997. De verdeling tussen mannen en vrouwen bleef de eerste jaren redelijk constant. Het laatste jaar stijgt het aandeel van mannen. De conjunctuuromslag heeft daar debet aan: mannen werken meer dan vrouwen in de conjunctuurgevoelige industriële sectoren.

Evolutie aantal hooggeschoolde NWWZ

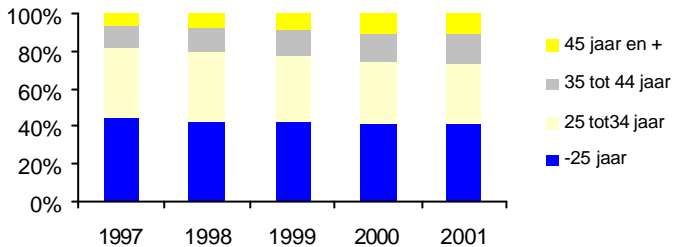
1 VDAB, Databeheer & -analyse, Werkzoekende schoolverlaters in Vlaanderen, 16de longitudinale studie, januari 2001, blz.32.

2 Steunpunt WAV en VIONA Stuurgroep Strategisch Arbeidsmarktonderzoek, De arbeidsmarkt in Vlaanderen, Deel 4, Jaarboek, Jaarreeks 2001, blz. 124

Jong versus minder jong

Het aandeel van de jongste leeftijdscategorieën is de voorbije vijf jaar gekrompen. Het relatief aandeel van de oudere hooggeschoolden daarentegen loopt op.

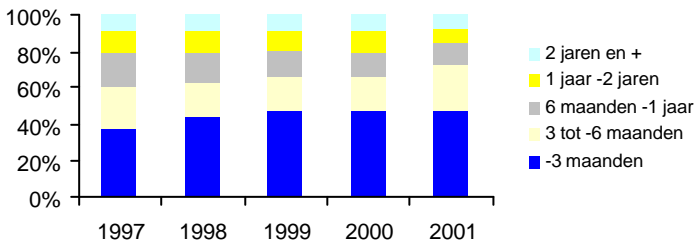
Aandeel per leeftijd bij hooggeschoolde NWWZ

Kort versus lang

Het aandeel van de zeer kortdurig werklozen - respectievelijk minder dan 3 en minder dan 6 maanden werkloos - groeit. Dat ligt in de lijn van de algemene Vlaamse trend van oplopende kortdurige werkloosheid.

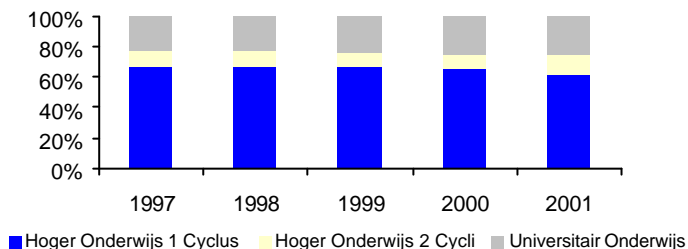
Aandeel per werkloosheidsduur bij hooggeschoolde NWWZ

HOBU versus universitair diploma

Hooggeschoolden vormen geen homogene groep. Naar diploma onderscheiden we drie subgroepen. De jongste drie jaar daalde het aandeel van de werkzoekenden met een HOBU-diploma van 1 cyclus. De arbeidsmarktsituatie voor verpleegkundigen, onderwijzers, regenten en graduatens waren enorm gunstig. Het aandeel van het hoger onderwijs van 2 cycli schommelde rond de 11 %. De universitaire zijn steeds meer vertegenwoordigd.

Aandeel per studieniveau bij hooggeschoolde NWWZ

Besluit evolutie NWWZ

Hooggeschoolde niet-werkende werkzoekenden:

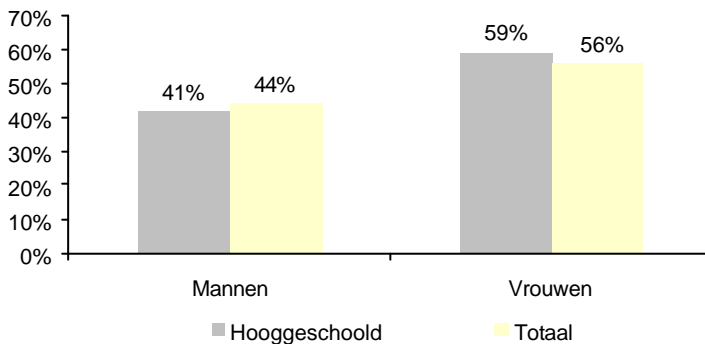
- Volgen de golven van de conjunctuur;
- Hebben goede tot zeer goede kansen op de arbeidsmarkt;
- Zijn steeds vaker ouder dan 35 jaar, kortdurig werkloos en in het bezit van een universitair diploma.

Een aantal kenmerken van hogeschoolden t.o.v. alle werkzoekenden

De groep van de hogeschoolde NWWZ ventileren we naar geslacht, categorie, leeftijd en werkloosheidsduur. Dezelfde oefening doen we over voor de NWWZ-populatie in globo. De confrontatie van de respectievelijke aandelen naar kenmerk toont aan wat typisch is voor hogeschoolden.

Geslacht

Vrouwen zijn oververtegenwoordigd bij de hogeschoolde werkzoekenden. Zij maken 58,6 % uit bij de hogeschoolden tegenover 55,9% in het totaal.

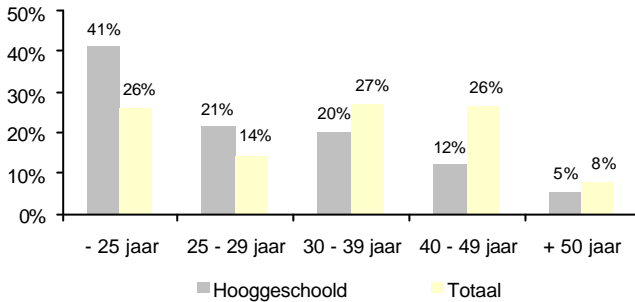

Hoofdzakelijk UVW's, maar ook veel schoolverlaters

Dat er een oververtegenwoordiging is van schoolverlaters (+26,1%) is logisch gezien er steeds meer jongeren afstuderen met een hoog diploma en dat de jonge schoolverlaters zich massaal inschrijven bij de VDAB in functie van de sociale zekerheid (starten wachttijd, ziekteverzekering, kindergeld,...). E-governmenttools en KISS, de CV-databank van de VDAB, vormen een extra motivatie voor hogeschoolden om zich te melden bij de VDAB.

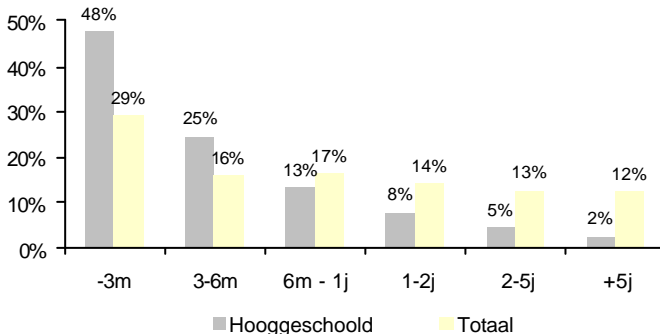
De hogeschoolde is jong ...

Daar waar gemiddeld een op vier werkzoekenden jonger is dan 25 jaar, is dit bij de hogeschoolden zelfs meer dan 40%. Dit komt door het grote aandeel van jonge schoolverlaters. Dat er relatief minder oudere, hogeschoolden werkzoekenden zijn, geeft aan dat hoog geschoolden finaal meer kans hebben op werk dan lager geschoolde werkzoekenden.

... en kortdurig werkloos

Vergelijking op basis van de werkloosheidsduur levert een mooi plaatje op: hoe korter de werkloosheidsduur, hoe groter de oververtegenwoordiging. Het bevestigt onze vaststelling dat hogeschoolden voornamelijk kortdurig werkloos zijn en minder kans maken om structureel werkloos te worden.

Besluit kenmerken NWWZ

Vergelijking van de kenmerken van de hooggeschoolden met die van alle werkzoekenden leerde ons dat:

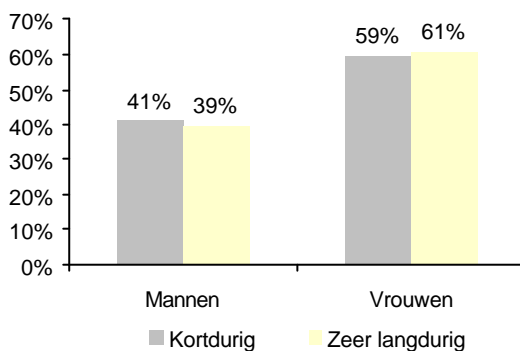
- Vrouwen sterker vertegenwoordigd zijn bij hooggeschoolden. Het verschil is echter beperkt en bovendien is er een tendens naar gelijkheid tussen mannen en vrouwen;
- Hooggeschoolden relatief veel jongeren en kortdurig werklozen tellen, wat positief is.

2. KORTDURIGE versus LANGDURIGE UWV

Bij de hoog geschoolden tellen we relatief veel kortdurig en weinig langdurig werkzoekenden. Wie blijft aan de kant staan? Via de vergelijking van de kenmerken van kortdurig werkzoekenden (< 3 maanden) en de zeer langdurig (> 5 jaar) werkzoekenden, kunnen we de kenmerken distilleren die samengaan met langdurige werkloosheid.

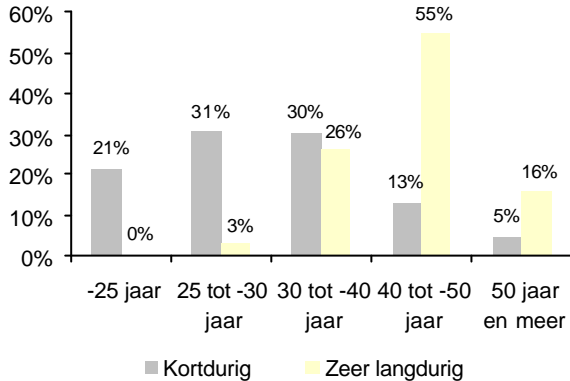
Geslacht

Zowel bij de kortdurige als bij de langdurige werklozen zijn er ongeveer 40% mannen. De werkloosheidsduur is dus neutraal t.o.v. het kenmerk geslacht.

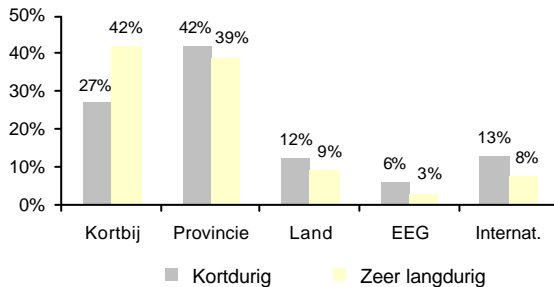
Leeftijd

Bij de werkzoekenden met een korte werkloosheidsduur zijn de meeste hooggeschoolden jonger dan 40 jaar. Bij de langdurig werklozen zijn de +40- en +50-jarigen oververtegenwoordigd.

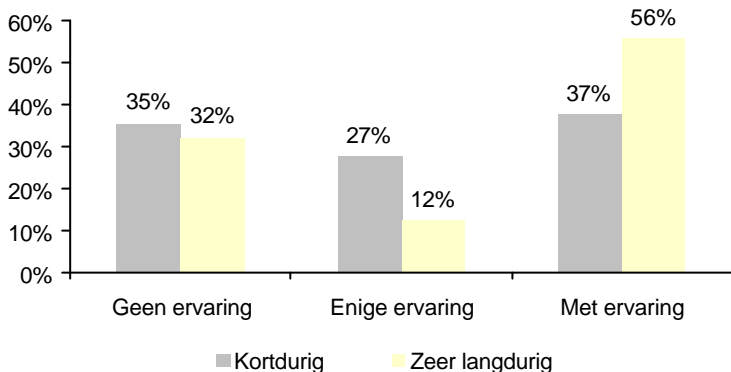
Migrabiliteit

Wie uitsluitend in de eigen onmiddellijke omgeving wilt gaan werken, loopt een groter risico op langdurige werkloosheid.

Ervaring

Het op het eerste zicht merkwaardige resultaat is dat het hebben van geen of weinig ervaring een positief kenmerk is wat werkloosheidsduur betreft. Dit komt uiteraard doordat langdurig werkzoekenden sowieso niet pas van de schoolbanken komen en de kans groter is dat zij al enige ervaring hebben opgedaan.

Diploma

Als we de relatief kleine groep zeer langdurig werklozen nog verder zouden onderverdelen naar studierichting, werken we met te kleine aantallen om relevante uitspraken te kunnen doen.

Om toch het risico op werkloosheid per diploma te kunnen bepalen, kunnen we ons beroepen op de VDAB-studie *Schoolverlaters*³. Zij onderzoekt per studierichting hoeveel van de afstuderende jongeren er 1 jaar later nog steeds werkzoekend zijn.

Bij de diploma's HOBU scoren de kunstrichtingen, architectuur en biotechniek veel minder goed dan andere richtingen binnen HOBU.

---

3 VDAB, Databeheer & -analyse, Werkzoekende schoolverlaters in Vlaanderen, 16de longitudinale studie, januari 2001, blz.54

Voor het universitair onderwijs zijn dat voornamelijk diergeneeskunde, kunstgeschiedenis en wijsbegeerte.

Besluit UVW

Vergelijking van de kenmerken van de *kortdurig* werkloze hooggeschoolden met die van de *langdurig* werkloze hooggeschoolden leerde ons dat:

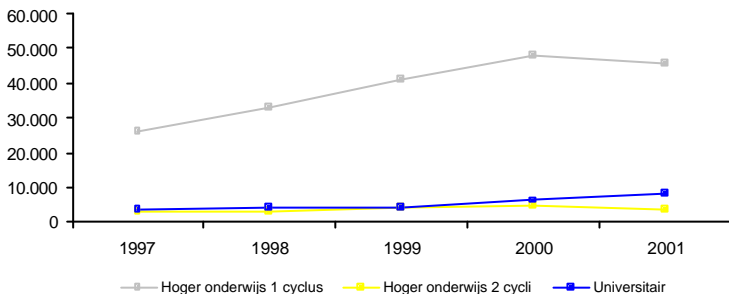
- De echte problematiek zich situeert bij de +40-jarigen en diegenen die enkel in de onmiddellijke omgeving willen gaan werken;
- Weinig ervaren jongeren uiteindelijk wel op hun pootjes terechtkomen;
- Bij de diploma's HOBU scoren de kunstrichtingen, architectuur en biotechniek veel minder goed dan andere richtingen binnen HOBU. Voor het universitair onderwijs zijn dat voornamelijk diergeneeskunde, kunstgeschiedenis en wijsbegeerte.

3. Werkaanbiedingen

We bekijken eerst de evolutie in de tijd en vervolgens bespreken we de huidige toestand in functie van het aantal werkzoekenden.

Steeds meer vacatures voor universitair

Interessant voor onze analyse is de vaststelling dat het aantal vacatures voor hogeschoolden bleef stijgen (behoudens in 2001). Vooral universitair worden steeds meer gevraagd.

Vergelijking werkaanbiedingen met werkzoekenden

Zoals we kunnen vaststellen in de tabel komen de hogeschoolden hier positief naar voren. Voor hen zijn er in vergelijking met het aantal werkzoekenden voldoende vacatures. Bovendien moeten we rekening houden met het feit dat een hogeschoolde in het slechtste geval nog onder zijn of haar niveau kan gaan werken.

	Werkaanbiedingen	Werkzoekenden	Vershil
2de graad	14,9%	34,9%	-19,9%
3de graad	39,7%	43,3%	-3,6%
Hoger onderwijs 1 cyclus	35,7%	10,8%	+24,9%
Hoger onderwijs 2 cycli	2,6%	2,2%	+0,5%
Universitair	6,4%	4,7%	+1,7%
Middenstandsopleiding	0,6%	4,2%	-3,6%
TOTAAL	100,0%	100,0%	

Een aantal conclusies

Een hoger diploma biedt nog steeds de meeste kansen op werk. In deze topic hebben we onderzocht wie de hooggeschoolden zijn die zich wel op de arbeidsmarkt aanbieden, maar geen werk vinden.

Werkloosheid bij hooggeschoolden is geen recent fenomeen. Wel is hun situatie (voornamelijk) de voorbije maanden, samen met de conjunctuuromslag, verslechterd.

De meeste hooggeschoolde werkzoekenden zijn:

- Vrouwelijk;
- UVW (uitkeringsgerechtigd volledig werkloos);
- Jonger dan 30 jaar;
- Minder dan 6 maanden werkloos;
- In het bezit van een diploma hoger onderwijs van 1 cyclus.

De trend is evenwel dat alles in de omgekeerde richting evolueert: dus meer mannen, meer werkzoekenden in wachttijd, meer oudere hooggeschoolden en meer universitair.

Er is echter één uitzondering: het aantal kortdurig werklozen blijft nog toenemen.

Dit heeft veel, maar niet alles, te maken met de conjunctuuromslag vanaf mei 2001. Andere redenen zijn een aantal initiatieven gericht op tewerkstelling van langdurig werklozen, een gelijke kansen beleid, administratieve wijzigingen en de democratisering van het onderwijs. Ook bereikt de VDAB meer werkzoekenden door de toepassing van *e-government* toepassingen (KISS, Dossiermanager,...).

Vergelijking van kortdurig werkloze UVW's met langdurig werkloze, leverde een aantal kenmerken op die aan de basis kunnen liggen van de lange werkloosheidsduur of een verhoogd risico met zich meebrengen. Dat risico

- Stijgt met de leeftijd en is het grootst bij +40-jarigen;
- Is groter voor personen die enkel in de eigen omgeving willen werken.

Er zijn, in verhouding tot het aantal werkzoekenden, ruim voldoende vacatures voor hooggeschoolden. Dit in tegenstelling tot de laaggeschoolden, wat het belang van een hoger diploma nog maar eens onderstreept.